

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه اراک

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

کارشناسی ارشد علوم تربیتی، تکنولوژی آموزشی

رابطه مهارت‌های تفکر انتقادی و راهبردهای فراشناختی با سواد
اطلاعاتی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه اراک در سال

تحصیلی ۹۲ - ۹۱

پژوهشگر

زهرا مسلمی

استاد راهنما

دکتر سید شمس الدین هاشمی مقدم

استاد مشاور

دکتر سید سعید موسوی پور

دی، ۱۳۹۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

گروه علوم تربیتی و روانشناسی

عنوان پایان نامه

رابطه مهارت‌های تفکر انتقادی و راهبردهای فراشناختی با سواد اطلاعاتی دانشجویان تحصیلات

تکمیلی دانشگاه اراک در سال تحصیلی ۹۲ - ۹۱

توسط

زهرا مسلمی

پایان نامه

ارائه شده به مدیریت تحصیلات تکمیلی به عنوان بخشی از فعالیت های تحصیلی لازم برای اخذ

درجه کارشناسی ارشد

در رشته علوم تربیتی، گرایش تکنولوژی آموزشی

از

دانشگاه اراک

اراک-ایران

ترزیابی و تصویب شده توسط کمیته پایان نامه با درجه: عالی

دکتر سید شمس الدین هاشمی مقدم (استاد راهنما)..... استادیار

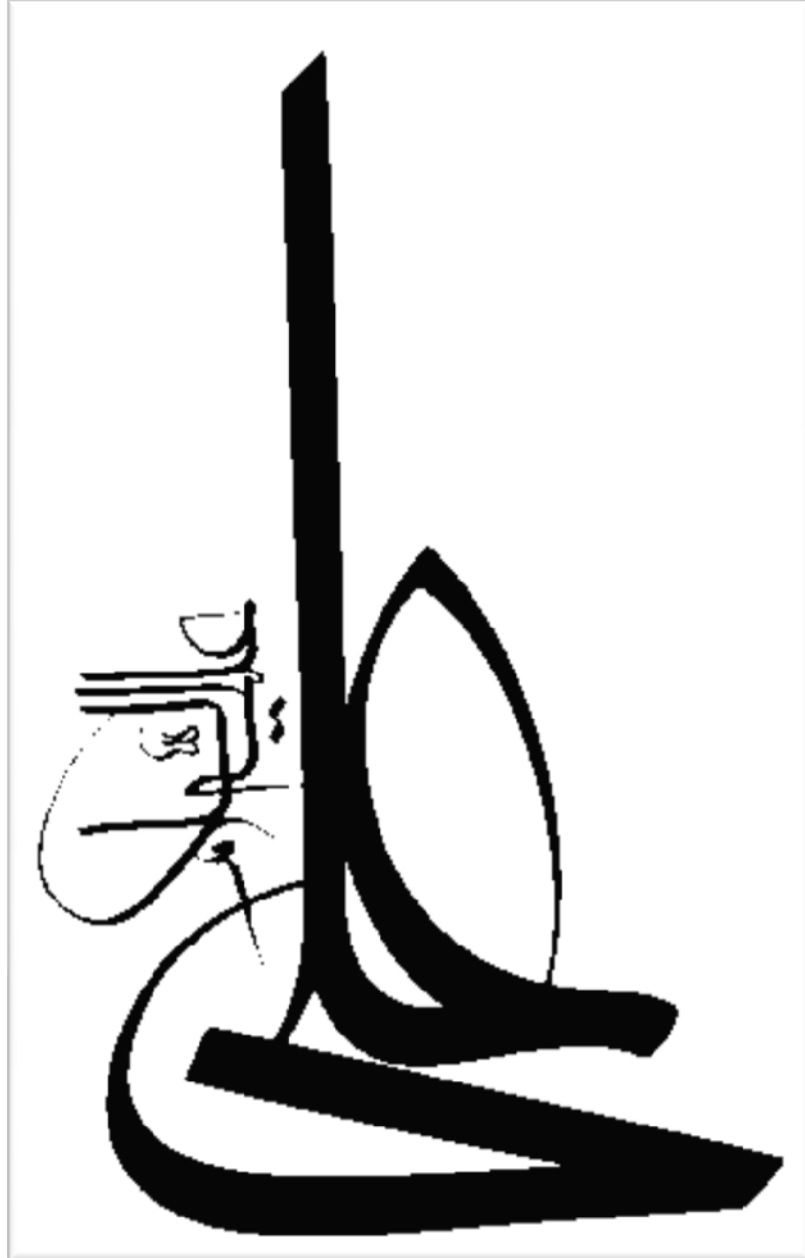
دکتر سید سعید موسوی پور (استاد مشاور)..... استادیار

دکتر سعید شاه حسینی (داور داخلی)..... استادیار

نو به

تقديم به :

محضر يكانه مولى الموحدين، امير المومنين، امام

تقدیر و تشکر:

سپاس ایزد مَنان را که هر آنچه برای کسب علم و معرفت نیاز است به من عطا نمود و توفیق علم آموزیم داد و سپاس او را که مرا به سوی نور علم و معرفت هدایت نمود و از رحمت خویش غبار نادانی از وجودم زدود تا از محضر اساتید گرانقدرم دانش آموخته و معرفت تجربه نمایم.

شایسته ترین سپاس ها را تقدیم استاد راهنمای ارجمند **جناب آقای دکتر سید شمس الدین هاشمی مقدم** می کنم که صمیمانه با بلند نظری خود و در کمال سعه صدر از ابتدا تا انتهای این پایان نامه با دقت نظر و راهنمایی های بی دریغ شان دستیابی به مقصود را برایم ممکن ساختند و از خداوند مَنان برای ایشان سلامتی و توفیق روزافزون آرزومندم.

همچنین بر خود لازم می دانم از همکاری صمیمانه و بی دریغ استاد مشاور گرانقدر **جناب آقای دکتر سید سعید موسوی پور** مدیریت محترم گروه که با درایت تمام مرا در اجرای پایان نامه یاری رساندند نهایت تشکر و سپاسگزاری را داشته باشم و توفیق روزافزون ایشان را از خداوند متعال خواستارم.

از استاد ارجمند **جناب آقای دکتر سعید شاه حسینی** که با حُسن و دقت نظر داوری این پایان نامه را بر عهده داشتند سپاسگزاری می نمایم و توفیق و سرافرازی ایشان را از خداوند متعال خواستارم.

در پایان از خواهر بزرگوارم **سرکار خانم دکتر اعظم مسلمی** که در عین داشتن مشغله فراوان بنده را در انجام پایان نامه یاری کردند، نهایت سپاس را دارم. همچنین از دوست گرامی ام **سرکار خانم مهین قمی** که بیش از یک دوست مرا در تمام مراحل انجام پایان نامه یاری رساندند کمال تشکر و قدردانی را دارم. و از خداوند متعال همواره توفیق روزافزون این دو بزرگوار را خواستارم.

چکیده

این پژوهش با عنوان « رابطه مهارت‌های تفکر انتقادی و راهبردهای فراشناختی با سواد اطلاعاتی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه اراک در سال تحصیلی ۹۲-۹۱ » انجام شده است. هدف از انجام این پژوهش توجه به اهمیت و نقش مهارت‌های تفکر انتقادی و راهبردهای فراشناختی به عنوان عامل پیش‌بینی‌کننده‌ی سواد اطلاعاتی می‌باشد. روش تحقیق، روش توصیفی و از نوع همبستگی است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه اراک که در مجموع ۹۵۵ نفر می‌باشد، بود. حجم نمونه با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای و جدول مورگان ۲۷۴ نفر انتخاب شد. به منظور بررسی فرضیه‌های تحقیق از سه پرسشنامه مهارت‌های تفکر انتقادی کالیفرنیا فرم « ب » و حالت فراشناختی و پرسشنامه محقق ساخته سواد اطلاعاتی استفاده شد. در تحلیل داده‌ها از روش رگرسیون چندگانه خطی، و همبستگی استفاده شد. نتایج بدست آمده نشان داد: فقط بین راهبردهای فراشناختی و سواد اطلاعاتی رابطه معناداری وجود دارد. و بین مهارت‌های تفکر انتقادی و سواد اطلاعاتی، همچنین بین مهارت‌های تفکر انتقادی و راهبردهای فراشناختی رابطه معناداری وجود ندارد. با توجه به یافته‌ها می‌توان نتیجه‌گیری کرد که با افزایش راهبردهای فراشناختی دانشجویان میزان سواد اطلاعاتی آنها نیز افزایش می‌یابد. لذا پیشنهاد می‌شود آموزش راهبردهای فراشناختی در برنامه‌های آموزشی آموزش عالی قرار گیرد تا دانشجویان در جریان یادگیری خود بصورت یادگیرندگان مستقل عمل کنند.

کلید واژه‌ها: تفکر انتقادی، مهارت‌های تفکر انتقادی، راهبردهای فراشناختی، سواد

اطلاعاتی

فهرست مطالب

فصل اول : طرح پژوهش

- ۱ مقدمه
- ۲ بیان مسئله
- ۴ اهمیت و ضرورت پژوهش
- ۷ اهداف پژوهش
- ۷ فرضیه های پژوهش
- ۸ تعریف مفاهیم، اصطلاحات و واژه ها (تعاریف نظری و عملی)

فصل دوم : ادبیات و پیشینه پژوهش

- ۱۳ مقدمه

مبانی نظری پژوهش

الف) تفکر انتقادی

- ۱۵ تاریخچه تفکر انتقادی
- ۱۸ مفهوم تفکر
- ۲۰ مفهوم تفکر انتقادی
- ۲۱ تعریف تفکر انتقادی

- ۲۳مقایسه تفکر عادی و تفکر انتقادی
- ۲۵نظریه های یادگیری همسو با تفکر انتقادی
- ۲۷مهارتهای تفکر انتقادی
- ۳۳ویژگی های تفکر انتقادی و متفکران انتقادی
- ۳۵جایگاه تفکر انتقادی در نظام آموزش عالی

ب) فراشناخت

- ۴۱تاریخچه فراشناخت
- ۴۳تعریف شناخت و فراشناخت
- ۴۶راهبردهای فراشناختی
- ۵۳ویژگیهای یادگیرندگان راهبردی
- ۵۴نقش فراشناخت در آموزش عالی
- ۶۱عوامل زمینه ساز بهره گیری از فراشناخت در آموزش عالی

ج) سواد اطلاعاتی

- ۶۵جامعه اطلاعاتی
- ۶۸مفهوم سواد
- ۶۹تعریف سواد اطلاعاتی
- ۷۳وجوه سواد اطلاعاتی
- ۷۶مهارتهای پیش نیاز برای فراگیری سواد اطلاعاتی

- مدلهای سواد اطلاعاتی..... ۸۰
- مدل بروس..... ۸۰
- رویکرد حل مسئله اطلاعاتی شش مهارت بزرگ..... ۸۱
- مدل کولتاو..... ۸۳
- مدل جستجوی اطلاعات..... ۸۵
- استانداردهای سواد اطلاعاتی برای آموزش عالی..... ۸۷
- رابطه تفکر انتقادی و سواد اطلاعاتی..... ۹۱
- سواد اطلاعاتی و تناسب آن با نظریه یادگیری فراشناختی..... ۹۵
- آموزش عالی و سواد اطلاعاتی..... ۹۶

(د) مروری بر پژوهش های انجام شده

- پژوهشهای داخلی..... ۹۸
- پژوهش های خارجی..... ۱۰۴
- جمع بندی..... ۱۰۹

فصل سوم: روش پژوهش

- روش تحقیق..... ۱۱۳
- جامعه آماری مورد مطالعه..... ۱۱۳
- روش نمونه گیری و حجم نمونه..... ۱۱۴

۱۱۵ ابزار گردآوری داده ها

۱۱۸ روش اجرای پژوهش

۱۱۸ روش های تجزیه و تحلیل داده ها

فصل چهارم : تجزیه و تحلیل داده ها

۱۲۱ الف) توصیف داده ها

ب) تجزیه و تحلیل داده ها

۱۲۶ بررسی فرضیه های پژوهش

۱۲۶ فرضیه اصلی

۱۲۹ سایر فرضیه های پژوهش

۱۲۹ فرضیه اول

۱۳۰ فرضیه دوم

۱۳۱ فرضیه سوم

۱۳۲ جمع بندی

فصل پنجم: استنتاج و پیشنهادها

الف) استنتاج

۱۳۵ بحث و بررسی فرضیه های جزئی پژوهش

۱۳۵ بحث و بررسی فرضیه اول

۱۳۷ بحث و بررسی فرضیه دوم

۱۳۹ بحث و بررسی فرضیه سوم

۱۴۱ بحث و بررسی فرضیه اصلی پژوهش

۱۴۳ ب) محدودیتهای پژوهش

۱۴۳ ج) پیشنهادها

۱۴۶ منابع فارسی

۱۵۶ منابع انگلیسی

پیوست ها

فهرست جداول

- جدول ۱ - ۲ . مقایسه تفکر عادی و تفکر انتقادی از دیدگاه لیپمن ۲۳
- جدول ۲ - ۲ . مؤلفه های تفکر انتقادی از دیدگاه هافمن و همکاران ۲۸
- جدول ۳ - ۲ . نمودار عقاید محققان و نظریه پردازان درباره فراشناخت ۴۱
- جدول ۴ - ۲ . مجموعه راهبردهای فراشناختی ۵۲
- جدول ۵ - ۲ . وجوه سواد اطلاعاتی و قابلیت‌های مورد نیاز آنها ۷۴
- جدول ۶ - ۲ . وجوه هفتگانه سواد اطلاعاتی ۸۰
- جدول ۱ - ۳ . تعداد کل دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری دانشگاه اراک در سال تحصیلی ۹۲
- ۹۱ - ۱۱۴
- جدول ۲ - ۳ . تعداد پرسشنامه ها بر اساس جدول کرجسی و مورگان ۱۱۵
- جدول ۱ - ۴ . داده های توصیفی آزمودنی ها در متغیر مهارت‌های تفکر انتقادی ۱۲۱
- جدول ۲ - ۴ . توزیع سطوح مهارت‌های تفکر انتقادی ۱۲۲
- جدول ۳ - ۴ . داده های توصیفی آزمودنی ها در متغیر راهبردهای فراشناختی ۱۲۳
- جدول ۴ - ۴ . فراوانی متغیر راهبردهای فراشناختی ۱۲۳
- جدول ۵ - ۴ . داده های توصیفی آزمودنی ها در متغیر سواد اطلاعاتی ۱۲۴
- جدول ۶ - ۴ . فراوانی متغیر سواد اطلاعاتی ۱۲۵
- جدول ۷ - ۴ . همبستگی چندگانه و مجذور آن ۱۲۶

- جدول ۸-۴ . تحلیل واریانس برای معنی داری مجذور R ۱۲۷
- جدول ۹-۴ . ضرایب رگرسیون متغیرهای پیش بینی کننده ۱۲۸
- جدول ۱۰-۴ . ضریب همبستگی بین متغیرهای مهارت‌های تفکر انتقادی و سواد اطلاعاتی ۱۲۹
- جدول ۱۱-۴ . ضریب همبستگی بین متغیرهای راهبردهای فراشناختی و سواد اطلاعاتی ۱۳۰
- جدول ۱۲-۴ . ضریب همبستگی بین متغیرهای مهارت‌های تفکر انتقادی و راهبردهای فراشناختی ۱۳۱
- جدول ۱۳-۴ . همبستگی میان متغیرهای مهارت‌های تفکر انتقادی، راهبردهای فراشناختی، سواد اطلاعاتی ۱۳۲

فهرست نمودارها

- نمودار ۱-۴ . فراوانی متغیر مهارت‌های تفکر انتقادی ۱۲۲
- نمودار ۲-۴ . فراوانی متغیر راهبردهای فراشناختی ۱۲۴
- نمودار ۳-۴ . فراوانی متغیر سواد اطلاعاتی ۱۲۵

فهرست اشکال

- شکل ۱-۲ . فرایند تعامل بین تفکر انتقادی و تحلیلی در کسب دانش ۷۸

فصل اول
طرح پژوهش

مقدمه

یادگیری، در جهان متحول، روندی مداوم دارد. بر اساس نظریه صاحب نظران علوم تربیتی یادگیری صورت نمی گیرد مگر اینکه اطلاعات جدید بدست آید (وین استین و مایر^۱، ۱۹۸۶ به نقل از پریخ، ۱۳۸۶). براین اساس در صورتی که توانایی دسترسی به اطلاعات و استفاده مؤثر از آن به دانشجویان آموخته شود، آنها فراگیرانی مستقل و مادام العمر خواهند بود. این امر، با توجه به تسلط گسترده فناوری های نوین در تولید اطلاعات و نیز راههای دسترسی به اطلاعات، مانند شبکه های جهانی الکترونیکی و کتابخانه های الکترونیکی، از اهمیت خاصی برخوردار است. از متخصصان و فارغ التحصیلان انتظار می رود بتوانند انواع اطلاعات و راههای مختلف دسترسی به آن را شناسایی و از انواع امکانات رایانه ای برای دسترسی و استفاده از اطلاعات بهره گیرند. نظر به اینکه آنها از این طریق با انبوه اطلاعات چاپی و الکترونیکی روبرو می شوند، باید بتوانند بین اطلاعات مفید و غیر مفید تمایز بگذارند. بنابراین، آنها باید با استفاده از مهارت تفکر تحلیلی و انتقادی، معیارهای ارزیابی اطلاعات را شناسایی کنند، آنها را بکار برند و نیز خلاقیت لازم در استفاده از راهبردهای جستجو و نظم دادن به اطلاعات بدست آمده و استفاده از آن در زمان نیاز را داشته باشند. به عبارت دیگر فراگیران باید با مهارتهای سواد اطلاعاتی آشنا باشند و بتوانند آنها را بکار برند. فراگیری سواد اطلاعاتی از ملزومات هر نوع آموزشی است، زیرا بعنوان مهارت و شیوه تفکری بشمار می رود که به انسان کمک می کند که بتواند به حل مشکلات خود بپردازد (پریخ، ۱۳۸۳). سواد اطلاعاتی از مشخصه های بارز جامعه اطلاعاتی است. دانشگاه بعنوان یک نهاد آموزشی - پژوهشی در پرورش دانشجویان خلاق و همچنین شهروندان آگاه از جایگاه ویژه ای برخوردار است. دانشگاه باید دانشجویان را نه فقط برای کار در یک رشته خاص، بلکه برای یادگیری مادام العمر آموزش دهد. بنابراین داشتن سواد اطلاعاتی که در واقع شناخت ابزارهای دستیابی به اطلاعات است، ضرورتی غیرقابل اجتناب و حیاتی به نظر می رسد و کسانی که به عنوان فارغ التحصیل وارد عرصه دانش و پژوهش می شوند، نیازمند داشتن توانایی و مهارت های لازم در زمینه سواد اطلاعاتی هستند تا سرمایه های عظیم مالی و انسانی که صرف تهیه، خرید و مجموعه سازی و

^۱ - Weinstein & Mayer

سازماندهی انواع مواد و منابع علمی خارجی و داخلی می گردد، بالاترین بازده و بهره وری را به جامعه دانشگاهی برساند (صیفوری و غفاری، ۱۳۹۰).

بیان مسئله

از اطلاعات به منزله یکی از مشخصه های اصلی عصر کنونی و به عنوان منبع حیاتی برای پیشرفتهای اقتصادی و به منزله عنصر مهم رقابت نام برده می شود. اطلاعات تولید شده در جهان به قدری زیاد است که ما را با انفجار اطلاعات مواجه ساخته است. لذا مدیریت اطلاعات نیازمند کسب مهارتها و توانمندیهایی است که تحت عنوان « سواد اطلاعاتی »^۱ مطرح اند (مسرت، ۱۳۸۹). از نظر دیسلریشن^۲ (۲۰۰۳) سواد اطلاعاتی شامل « شناخت نیازهای اطلاعاتی خود، مهارت تشخیص، مکان یابی، سازماندهی، ارزیابی، و استفاده مؤثر از اطلاعات است که فرد برای حل مسائل و مشکلاتش مورد استفاده قرار می دهد. این مهارتها پیش نیاز مشارکت مؤثر در جامعه اطلاعاتی و از جمله حقوق پایه افراد برای " فراگیری مادام العمر " بشمار می آید » (به نقل از پریخ، ۱۳۸۶).

یکی از ویژگیهای اصلی افراد باسواد اطلاعاتی داشتن بصیرت و تفکری منتقدانه است. این گونه افراد به علت کسب مهارتهای لازم، توانایی آمایش اطلاعات و استفاده صحیح و مؤثر از آن را در موقعیتهای گوناگون دارا بوده و مصرف کننده منفعل آن نمی باشند (بردستانی، ۱۳۸۳). بر اساس گزارش پروژه دلفی که به رهبری فاسیون^۳ در سال ۱۹۹۰ صورت گرفت، تفکر انتقادی^۴، قضاوتی هدفمند و خودگردان است که از راه تفسیر، تحلیل، ارزیابی و استنباط به نتیجه می رسد. همچنین آن را تفسیری می دانند مستند، مفهومی، روش شناسی، انتقاد منطقی و ریشه ای در تفکر روی آنچه قرار است درباره آن قضاوت شود. این گروه درباره شش مهارت شناختی به عنوان

^۱ - Information literacy

^۲ - Declration

^۳ - Facione

^۴ - Critical Thinking

نقطه مرکزی تفکر انتقادی به توافق رسیدند. این شش مهارت در گزارش دلفی عبارتند از: تفسیر، تحلیل، ارزشیابی، استنباط، توضیح و خود تنظیمی (پاتون^۱، ۲۰۰۶؛ رید^۲، ۱۹۹۸؛ و فاسیون، ۱۹۹۰ به نقل از قیاسی، ۱۳۹۰). تفکر انتقادی شامل دو جنبه مهارت های تفکر انتقادی و گرایش به تفکر انتقادی می باشد. که جنبه مهارت های تفکر انتقادی بر راهبردهای شناختی و جنبه گرایش به تفکر انتقادی، بر اجزای نگرشی تفکر و انگیزه پایدار درونی برای حل مسائل تاکید می کند (قریب، ربیعیان، صلصالی، حاجی زاده، صبوری کاشانی و خلخالی، ۱۳۸۸). پس تفکر انتقادی روند فکری است که بر پایه اطلاعات شکل می گیرد. یعنی، آغاز فرایند تفکر انتقادی با اطلاعات، پیشرفت آن بر اساس اطلاعات و نهایت آن نیز دست یافتن به اطلاعات می باشد، لذا این مهارت نقش مهمی در استفاده مؤثر از اطلاعات و تبدیل اطلاعات به دانش دارد (پریخ، ۱۳۸۶). از آنجا که سواد اطلاعاتی بدست آوردن اطلاعات، مدیریت و استفاده از آن است. با این فرض که در هر فرایندی که کسب اطلاعات مطرح است تفکر انتقادی نقش عمده ای دارد، تفکر انتقادی پیش نیاز سواد اطلاعاتی خواهد بود (پریخ، و عباسی، ۱۳۸۳). در تفکر انتقادی، فرد با ارتقاء قوه تفکر و استدلال خود قابلیت پردازش اطلاعات و بهره گیری صحیح از اطلاعات را در خود بوجود می آورد. وجود تفکر انتقادی در سواد اطلاعاتی به علت گستردگی و تنوع سطوح کیفی منابع بسیار مؤثر است (سالاری، و حسن آبادی، ۱۳۸۳).

کوششهای فراگیران در ارتباط با کسب تفکری تیزبینانه به مسائل، تا حد بسیار زیادی به حوزه شناختی ارتباط دارد. « شناخت^۳ همان یادگیری و دانستن » است، اما فراشناخت^۴ به « شناختِ شناخت یا دانستن درباره دانستن » گفته می شود (بردستانی، ۱۳۸۳). به طور دقیق تر، فراشناخت عبارت است از « دانش فرد درباره چگونگی یادگیری خودش » (اسلاوین، ۲۰۰۶ به نقل از سیف، ۱۳۸۶). راهبردهای شناختی^۵ راههای یادگیری هستند، در قیاس با آنها راهبردهای

¹ - Paton

² - Reed

³ - cognition

⁴ - metacognition

⁵ -cognitive strategies

فراشناختی^۱ تدبیرهایی هستند برای نظارت بر راهبردهای شناختی و کنترل و هدایت آنها. مهمترین راهبردهای فراشناختی عبارتند از: راهبردهای برنامه ریزی، نظارت و ارزشیابی، و نظم دهی (همان منبع). در مسیر حرکت به سوی توسعه سواد اطلاعاتی فراگیران باید علاوه بر آشنایی با راههای کسب دانش (شناخت، یادگیری و دانستن) بکارگیری استراتژیهای فراشناختی را نیز در همه مراحل استفاده از اطلاعات بیاموزند (بردستانی، ۱۳۸۳). فراشناخت بر کنترل فراگیر بر فرایند یادگیری تاکید می کند و بر اساس آن فراگیر می داند که برای یادگیری باید چه اطلاعاتی را بدست آورد و از چه راهبردهایی استفاده کند تا بتواند مساله خود را حل کند در چنین شرایطی فرد قادر خواهد بود تا در هر موقعیت و در برخورد با هر مساله با پردازش اطلاعات موجود آگاهی و کنترل لازم را نیز بر فرایند یادگیری خود داشته باشد. و بعنوان یک یادگیرنده مادام العمر به فعالیت بپردازد. با توجه به این رویکرد می توان گفت که در حیطه سواد اطلاعاتی رفع نیاز اطلاعاتی بدون استفاده از دانش و اصول آموخته شده پیشین و به کارگیری تواناییهای ذهنی امری غیر ممکن است (غلامی، ۱۳۸۷). در جهان متغیری که داده ها سریعاً تازگی خود را از دست می دهند، دانش و مهارتهای فراشناختی هستند که پایه یادگیری مستقل در زندگی اند. نتیجه اینکه مهارتهای سواد اطلاعاتی شاید مهمترین ابزاری باشند که علاوه بر تجهیز دانشجویان به منظور ادامه تحصیل در مقاطع تحصیلات تکمیلی، به آسانی آنها را به یادگیرندگان مادام العمر تبدیل می کنند و بدین ترتیب پس از پایان تحصیلات تکمیلی نیز ابزارهای لازم برای ارتقای سطح دانش و نیز برای روزآمدی دائمی را در اختیار آنان قرار می دهند (قاسمی، ۱۳۸۳). ضرورت برخورداری از این توانمندیها برای دانشجویان دوره های تحصیلات تکمیلی که قرار است در آینده در پست های اجرایی، آموزشی و پژوهشی در نقش هایی مانند مدیر، مدرس و پژوهشگر در جامعه ایفای نقش نمایند از جایگاه ویژه ای برخوردار است (پند پذیر، و چشمه سهرابی، ۱۳۸۹). به همین جهت انجام تحقیقات برای بررسی سواد اطلاعاتی دانشجویان تحصیلات تکمیلی که تشکیل دهنده جامعه متخصص و پژوهشگر هستند، امری ضروری به نظر می رسد. به این منظور پژوهش حاضر قصد

¹ - metacognitive strategies

دارد به بررسی رابطه مهارت‌های تفکر انتقادی و راهبردهای فراشناختی با سواد اطلاعاتی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه اراک بپردازد.

اهمیت و ضرورت پژوهش

اهمیت اطلاعات در رقابت و موفقیت در جهان کنونی موجب شده است که مهارت‌ها و توانمندی‌های فکری که در بدست آوردن اطلاعات مؤثر هستند، مورد توجه قرار گیرند. سواد اطلاعاتی به عنوان یک نیاز و ضرورت در عصر اطلاعات، افراد را به توانمندی‌های تشخیص نیاز به اطلاعات، تعیین نیازمندی‌های اطلاعاتی، ارزیابی و استفاده مؤثر و مسئولانه از اطلاعات تجهیز می‌کند (مسرت، ۱۳۸۹). عبارت سواد اطلاعاتی اولین بار در دهه ۱۹۷۰ میلادی بکار گرفته شد، اما برداشتهای جدید از آن پاسخی برای دگرگونی در تعلیم و تربیت بود و به زودی به جنبشی بین المللی بدل گردید. از این پس کسانی از نظر اطلاعات باسواد خواهند بود که « آموخته باشند چگونه بیاموزند»، زیرا آنها می‌دانند که دانش چگونه نظم یافته است و چگونه باید اطلاعات را بیابند و از آن به نحوی استفاده کنند که دیگران بتوانند از آنها فراگیرند (فورد، ۱۹۹۴ به نقل از صیامیان، ۱۳۸۳). باربارا جی. فورد (۱۹۹۴) معتقد است در نیمه عصر انفجار اطلاعات، توانایی دستیابی، بازیابی و ارزیابی اطلاعات باید به عنوان عامل برجسته تعریف سواد به شمار آید لذا سواد اطلاعاتی باید جزئی از تجربه های آموزشی هر دانشجویی باشد (به نقل از غلامی، ۱۳۸۷).

در اهمیت مقوله سواد اطلاعاتی راکمن (۲۰۰۳) در مقاله ای با عنوان « سواد اطلاعاتی برتری جهانی در قرن بیست و یکم » به نقل از آنتونی کامپر می نویسد: "سواد اطلاعاتی سنگ بنای زیرین موفقیت در قرن بیست و یکم است". باتلر توسعه سواد اطلاعاتی را منجر به تربیت افرادی پرسشگر، خلاق و مستقل می‌داند که در مسیر زایش علم حرکت می‌کنند. اجتماع متشکل از چنین افرادی به سرعت به سوی پیشرفت و ترقی گام بر می‌دارند. لانگ فورد سواد اطلاعاتی را